

Bölüm ?

Rekreasyon Uygulamalarının Yerel Yönetimler Açısından Değerlendirilmesi

Ramazan Özavci¹

Özet

Toplumsal yapının en önemli unsuru yönetim süreçlerinin başarılı biçimde gerçekleştirilmesidir. Sağlıklı bir toplumun sürdürülmesi de yine bu süreçlerin başarısına bağlıdır denebilir. Öte yandan toplum sağlığını doğrudan ilgilendiren rekreasyonel uygulama alanları yerel yönetimler için stratejik bir öneme sahiptir ve çeşitli boyutlarda değerlendirilmelidir. Öncelikle, bu uygulamaların ekonomik boyutu incelenmelidir. Rekreasyon tesisleri, spor etkinlikleri ve turistik etkinlikler, yerel ekonomilere önemli katkılarda bulunabilir. Bu etkinlikler, turizm sektörünü canlandırarak istihdam yaratır ve yerel işletmeler için yeni fırsatlar sunabilmektedir. Böylece, yerel yönetimlerin gelirlerini artırma potansiyeli taşıdığı söylenebilir. Ayrıca, rekreasyon uygulamalarının sosyal boyutu da göz ardı edilemez. Halka açık spor alanları, açık hava etkinlikleri ve festivaller, yerel toplulukların yaşam kalitesini artırabilir. Bu tür etkinlikler, fiziksel sağlığı teşvik ederken, toplumsal etkileşimi artırarak sosyal bağları güçlendirebilir. Yerel yönetimler, toplumun refahını artırmak ve sosyal entegrasyonu desteklemek için bu tür etkinliklere yatırım yapma sorumluluğuna sahiptir. Rekreasyon uygulamalarının çevresel sürdürülebilirlik açısından taşıdığı önem de dikkat çekicidir. Doğal alanların korunması ve sürdürülebilir yönetimi, bu uygulamaların olumsuz çevresel etkilerini en aza indirmek için gereklidir. Yerel yönetimler, çevresel etikleri ve doğal kaynakları koruma amacını taşıyan bu uygulamaların yönetimini özenle ele almalıdır. Sonuç olarak, rekreasyon uygulamaları, yerel yönetimler için ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarda dikkate alınması gereken kritik bir meseledir. Bu nedenle, bu uygulamaların etkili bir şekilde planlanması, yönetilmesi ve desteklenmesi, yerel yönetimlerin kapsamlı bir yaklaşımla bu konuları ele almasını gerektirir. Bu çalışma bu bağlamda rekreasyonel uygulamaların yerel yönetimler açısından ele alınmasını kapsamaktadır.

1 Bingöl Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü, Arş. Gör. Dr., ramazanozavcii@gmail.com

1. GİRİŞ

Geçmişten bugüne değişen ve gelişen dünyada sosyal, toplumsal ve teknolojik gelişmeler bireylerin yaşam tarzında bazı farklılıklar meydana getirmiştir. Bireylerin sorumlulukları dışında kendisine ait olan zamanda eğlence, sanat, spor ve turizm gibi faaliyetlere katılımın boş zaman kavramı ile ortaya çıktığı söylenebilir. Boş zamanlarını bu tür aktivitelere ayıran insanlar kendilerindeki fiziksel, fizyolojik ve sosyal faydaları fark ettikleri için bu tür aktivitelere daha çok önem vermeye başlamışlardır. Öte yandan yaşam koşullarının ağırlaşması, düşük ekonomik koşullar ve pasif yaşamın azlığının ön planda olması kişilerin hayatında negatif sonuçlara yol açabilmektedir. Meydana gelen bu sonuçların iyileştirilmesinde rekreasyon faaliyetlerine dikkat çekilmektedir. Boş zamanın iyi değerlendirilmek istenmesi ile ortaya çıkan rekreasyonun bu yönüyle gittikçe önem kazandığı ve yükselişe geçtiği ifade edilmektedir (Aslan ve Halli, 2022). Bu bilinçten hareketle topluma bu kazanımların sağlanması açısından en önemli sorumluluk şüphesiz yerel yönetimlere düşmektedir denebilir. Dolayısıyla toplumun dinlenme, fiziksel sağlık, yaratıcılığı iyi yönlendirme ve sosyal çevre gibi gereksinimlerini gidermek için rekreasyon faaliyet alanlarının oluşturulmasının yerel yönetimlerin sorumluluğunda olduğu söylenebilir. Yerel yönetimler, hitap ettiği grupların farklı ihtiyaç ve tercihlerine yönelik hizmetler sunabilmek amacıyla faaliyet ve plan araştırmasında bulunmak durumundadırlar. Bu planlar yapılırken sosyal ve mali durum göz önünde bulundurularak ihtiyaç duyulacak yeni istekler dikkate alınmalı ve vatandaşlara fiziksel gelişim, dinlenme olanakları, yaratıcılığı geliştirici ve sosyalleşme imkânı tanıyan rekreasyonel program ve hizmetler sunulmalıdır (Mersinli, 2009). Böylece toplumu meydana getiren bireylerin ihtiyaçları net bir biçimde belirlenerek çeşitli planlamalar bu doğrultuda net bir biçimde tasarlanmalıdır. Yapılacakların belirlenmesiyle birlikte yerel yönetimler ve üst yönetime ait bu yönde çalışan diğer kuruluşlar, bireylerin ilgisine ve ihtiyaçlarına yönelik rekreatif etkinliklerle hizmet edebilecektir. Yerel yönetimlerin toplum ihtiyaçlarına cevap verebilmesi sahip olduğu misyon ve vizyonla doğru orantılı ilerlemektedir. Ayrıca amaçların ihtiyaçlar temelinde şekillendiği de dikkat çeken bir sonuçtur. Bu bağlamda yapılan bu incelemede yerel yönetimlerin rekreasyonel eğilimlerinin neler olduğu ve bu yöndeki uygulamalarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ilk olarak yerel yönetimler ile ilgili temel bilgilere yer verilmiş ve yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi ele alınmıştır. Sonraki bölümde rekreasyon kavramı ve rekreasyon çeşitlerine yer verilmiş ve yerel yönetimler ile rekreasyon uygulamaları arasındaki ilişki kurulmaya çalışılmıştır.

1.1. Yerel Yönetim Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Dünyadaki tüm ülkelerde kamu yönetiminin vazgeçilmez yapı taşı olarak yerel yönetimler yer almaktadır. Yerel yönetimler yönetmekte oldukları bölgelerde yaşayan vatandaşların temel ihtiyaçları olan çöp toplama, şehir temizliği, kanalizasyon sistemlerinin işlenmesi ve ulaşım gibi hizmetlerin yanında sosyal ihtiyaçların de alt yapısını kurmakla görevlidir (Ulusoy ve Akdemir, 2009). Yerel yönetimlerin bir diğer anlamı ise siyasi niteliğidir denebilir. Bu nitelik içerisinde vatandaşlarla yakın ilişkilerin kurulması mümkündür. Nitekim demokratikleşme, vatandaşlara karşı hesap verebilirlik, şeffaflık, mali işlemlerde disiplinli olmak gibi önemli sayılan icraatlar buralara başkanlık eden kişilerin toplum nezdinde olumlu karşılanmasına olanak tanıyan önemli işlerdir. Ek olarak merkezi yönetimin eksik kaldığı yerlerin tamamlanması açısından da son derece gerekli organlardır (Ulusoy ve Tekdere, 2019).

Yerelin yönetilmesi görevini üstlenen yönetim organı olarak belediye kavramı kullanılmaktadır. Eski Yunan ve eski Roma gibi antik toplumlarda belediye kavramından söz edildiği ve bu kavramın karşılığı olarak “Municipe” kelimesinin yer aldığı belirtilmektedir. Kelime anlamına bakıldığında İngilizceye karşılık gelen “Municipality” yani “Belediye” anlamının olduğu dikkat çekmektedir. Bu kavramın tarihsel akışı incelendiğinde ortaçağ süresince sistematik bir işleyişin olmadığı özellikle 18. yüzyıl devamında sanayi devrimi ile paralel olarak tarım toplumu şeklinde tanımlanan halkın geleneksel toplum yapısına bürünmesi, sanayi toplumunun da modern toplum halini almasıyla birlikte geliştiği gözlemlenmektedir. Nitekim şehirlerin barındırdığı konfor anlayışının köylerden daha fazla olması sonucu önemli bir göç hareketinin başladığı, bu durumun sonucunda sistematik bir işleyişe ihtiyaç duyulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca önceki dönemlerde yaşanan alt yapı yetersizliği gibi sorunların ele alınmasıyla birlikte belediyeçilik anlayışının geliştiği söylenebilir (Uyar, 2004). Bir başka kaynakta da yerel yönetimlerin başlangıç tarihi ile ilgili net bir bilginin olmadığı ve kentlerin ortaya çıkışıyla ilişkili bir durum olduğuna işaret edilmiştir. Başlangıç tarihinin antik dönemlere kadar uzandığı düşünülse de Avrupa’da 11. yüzyıl komün anlayışı içerisinde gelişerek olgunlaştığına vurgu yapılmıştır (Kızan, 2019). Öte yandan modern anlamda yerel yönetim anlayışının 19. yüzyıla dayandırıldığı anlaşılmaktadır (Çiçek, 2014). Böylece 20. yüzyılda belediyeçiliğin merkezi yönetim açısından sahip olduğu önemin anlaşılmasıyla birlikte yerel yönetim anlayışının daha fazla önem kazandığı söylenebilir. Dolayısıyla yerele hizmet anlayışının şehirleşmelerin hız kazanması, toplum yapısının modern halini almasıyla gerek siyasi gerekse toplumsal açıdan gelişmesine ve sistematik halini almasına olanak tanımıştır denebilir.

Yerel yönetim anlayışının Türkiye açısından önemli ilk örneklerinin Osmanlı döneminde başladığı düşünülmektedir. Tanzimat öncesinden 20. yüzyıl başlarına kadar yerel yönetim hizmetlerini loncalar, vakıflar, kadılar yürütmüş ve İslami esaslar benimsenmiştir. Atama yoluyla seçilen kadılar modern belediyeçilik yetkilerinin neredeyse tümüne sahip olup, mülki amirlik ve hakimlik gibi farklı alanlarda da hizmet sunmuşlardır (Koçak ve Ekşi, 2010). Öte yandan Türkiye’de ilk belediyeçiliğin Kırım savaşıyla birlikte 1855’te İstanbul’da kurulduğu ancak hukuki niteliklerinin belirlenmesinin 1930 yılına dayandığı ifade edilmektedir (Öner, 2008). Sonraki dönemlerde siyasi değişiklikler yerel yönetimlerin kısmen değişmesine ön ayak olmuştur. Buna bağlı olarak bütçe artışı mümkün hale gelmiş böylece sanayi dönemi sonrası kentlere yoğun göçün getirdiği hizmet talebi çeşitli hizmet arzıyla yerel yönetimlerce sağlanabilmiştir. Ayrıca bu sayede sosyal yardımların arttığı da dikkat çekmektedir. Böylece başta büyük şehirlerin hizmet anlamında gelişmesi sağlanmış ve küçük şehirlerde yerel yönetimler, merkezi yönetim tarafından gerek ekonomik gerekse kanun değişiklikleriyle desteklenmiştir (Elma, 2007).

1.2. Yerel Yönetim Organları ve Özellikleri

Türkiye’de yerel yönetim organları; il özel idareleri, belediyeler ve köyler olarak sınıflandırılmaktadır (İnaç ve Ünal, 2007). Yerel yönetimlerin ilerlemesini teşvik etmek ve yerel özelliklere göre görevlerin yerine getirilmesini sağlamak açısından yerel yönetim organlarının önemli olduğu açıktır. Bu bağlamda, yerel problemlerin tanımlanması, çözüm önerilerinin geliştirilmesi ve alınan kararların uygulanması, bu organlar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

İl Özel İdareleri

Türkiye’de, il sınırları içinde yaşayan toplumun mahalli ihtiyaçlarını karşılamak ve yerel yönetim görevlerini yerine getirmek amacıyla kurulan ve halk tarafından seçilen yöneticilerle donatılan kamu tüzel kişileri olarak tanımlanan kurum olarak “İl Özel İdareleri” yer almaktadır. İl özel idareleri, bu kurumlardan biridir ve birçok önemli yetkiyi bünyesinde barındırmaktadır. İl özel idarelerinin temel birimleri, İl Genel Meclisi, İl Encümeni ve Vali’den oluşmaktadır. İl Genel Meclisleri, vatandaşların seçtikleri üyelerden oluşmaktadır. İl Encümeni, Vali başkanlığında çalışan genel sekreter ve yıllık seçilen beş üye olmak üzere yedi kişiden oluşmaktadır. Bu üyelerin üçü İl Genel Meclisince belirlenirken ikisi Vali tarafından birim amirleri arasından belirlenir. İl Genel Meclisleri, il özel idarelerinin ana karar alma organı olarak rol oynamaktadır ve meclis başkanı yine İl Genel Meclisi üyeleri tarafından

seçilmektedir (Meccek ve Atmaca, 2020). 5302 sayılı kanununun 6. Maddesiyle İl Özel İdarelerine şu görevler verilmiştir:

“a) Gençlik ve spor Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; Belediye sınırları il sınırı olan Büyükşehir Belediyeleri hariç ilin çevre düzeni plâmı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, kültür, sanat, turizm, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde,”

“b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma (...); orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında,”

“c) (Ek:24/12/2020-7261/32 md.) Bisiklet yollarının ve şeritlerinin, bisiklet ve elektrikli skuter park ve şarj istasyonlarının, yaya yollarının ve gürültü bariyerlerinin planlanması, projelendirilmesi, yapımı, bakımı ve onarımıyla ilgili işleri, Yapmakla görevli ve yetkilidir.”

Olmak üzere birçok görev ve sorumluluğunun yanı sıra yetkilerine ilişkin detaylı bilgilendirme kanun maddesinde yer almaktadır (madde: 6).

5302 Sayılı Yasa ile sıralanmış olan İl Özel idarelerinin görevleri özetle buldukları il sınırlarındaki sağlık, sosyal hizmet ve yardımların sağlanması, yoksulluk önleyici mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının sağlanması, ilk ve orta öğretim kurumları için arsa temini, kültür ve turizm, gençlik ve spor hizmetlerinin doğrudan ya da dolaylı olarak sunulması gibi çeşitli görevlerinin olduğu söylenebilir. Ayrıca Belediye sınırlarında olmayan alanlarda ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmet sunma gibi farklı görevlerinin oldu anlaşılmaktadır (Çetin, 2009).

Belediyeler

Dünya genelinde, kendine özgü yetkilere sahip olan ve diğer yönetim birimlerinden farklılık gösteren çeşitli yönetim birimleri bulunmaktadır. Bu birimler, belediyeler ve il özel idareleri gibi yerel yönetimlerin ötesinde bir rol üstlenirler. Ayrıca, yerleşim alanlarında konumlandıkları için köylerden de farklılık gösterirler. Bu özel nitelikler, bu yönetim birimlerinin görevleri ve özellikleri üzerinde de etkilidir. Belediyeler, yetki sınırları içinde faaliyet gösteren birimlerdir ve bu nedenle diğer yönetim birimlerinden farklı olmakla birlikte diğer kamu yönetim birimlerinden de ayrılmaktadır. Bu nedenle, belediyelerin yerel yönetim sistemi içinde özel bir konumu ve sorumluluğunun olduğunu söylemek mümkündür. Söz konusu İl'in sahip olduğu çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kurulan ve halk tarafından

seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişilikte olan belediyeler detaylı olarak 5393 sayılı kanunda tanımlanmıştır. Buna göre, Belediye oluşumu için ihtiyaç duyulan nüfus sayısı 5.000 ve üzeridir. İl ve İlçelerde belediye kurulması ise zorunludur (madde 4). Belediyelerin İl içerisinde çok geniş görev, yetki ve sorumlulukları vardır (Belediye Kanunu madde 14). Bunlar;

“a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları (Bu Kanununun 75 inci maddesinin son fıkrası, belediyeler, il özel idareleri, bağlı kuruluşları ve bunların üyesi oldukları birlikler ile ortağı oldukları Sayıştay denetimine tabi şirketler tarafından, orta ve yüksek öğrenim öğrenci yurtları ile Devlete ait her derecedeki okul binalarının yapım, bakım ve onarımı ile tefrişinde uygulanmaz.); sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. (Mülga son cümle: 12/11/2012- 6360/17 md.) (...) (Ek cümleler: 12/11/2012-6360/17 md.) Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de mali durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler.”

“b) (...)10 Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir; her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; mabetlerin yapımı, bakımı, onarımını yapabilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir; korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir; cemevlerinin yapım, bakım ve onarımını yapabilir. (Değişik ikinci cümle: 12/11/2012-6360/17 md.) Gerektiğinde, sporu teşvik etmek amacıyla gençlere spor malzemesi verir; amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım yapar ve gerekli desteği sağlar; her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan öğrencilere, sporculara, teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.”

Belirtilen kanun maddelerinde vatandaşlara hizmet sunmak amacıyla çeşitli başlıkların yer aldığı anlaşılmaktadır. Böylece şehir işleyişinin mümkün olması sağlanmaktadır. Bu bağlamda Belediye Encümeni, Belediye Meclisi ve Belediye başkanı görev almaktadır.

Köy

Türk tarihi açısından oldukça köklü bir geçmişe sahip olsa da Köyler kamu idaresi olarak sayılması ve tüzel kişiliğe sahip olmaları açısından ancak 1924 tarihli anayasa ve tamamlayıcısı olan 442 sayılı Köy Kanunu'nun kabul ve uygulanması ile mümkün olmuştur (Öner, 2008). Köyler, Türk toplumunun siyasi, sosyal ve idari gereksinmelerinin doğal bir sonucu olarak kurulmuştur (Ünal, 2011). Köy Kanununun ilk iki maddesi köyü (442 sayılı kanun);

“Madde 1 – Nüfusu iki binden aşağı yurlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur. Vê Belediye Kanununa tabidir.”

“Madde 2 – Cami, mektep, otlak, yaylak, baltalık gibi orta malları bulunan ve toplu veya dağınık evlerde oturan insanlar baş ve bahçe ve tarlalarıyla birlikte bir köy teşkil ederler.”

Kanunun maddesi köy kavramına yönelik geniş çaplı tanımlamalar içermektedir. Bu bağlamda Köy sınırlarının belirlenmesi (3,4,5 ve 6. Maddeler), köyün yönetimi (10. Madde), köye ait işler (12-15. Maddeler), muhtar ve ihtiyar heyetinin görevleri (34-46. Maddeler) belirtilmiş ve köye tüzel kişilik kazandırılmıştır. Böylece köyde yaşayan vatandaşlarında sistematik biçimde idame etmeleri sağlanmış ve merkezi yönetimin ülkenin en uç bölgesine de ulaşması mümkün olmuştur denebilir.

1.3. Rekreasyon Kavramı ve Özellikleri

Modernleşmenin hız kazanması ve toplum yapısının bu yönde evrilmesi sonucu yaşam kalitesinin arttırılma isteği şekillenerek artmıştır. Bu anlamda sahip olunan fizyolojik ihtiyaçların yanı sıra fiziksel ve zihinsel gelişim ihtiyacı da doğru orantılı olarak artmıştır (Yeldoğan, 2023). Şehirlerdeki nüfus artışları, yapılaşmasının hız kazanması, trafik yoğunluğu ve artan stres rekreasyon ihtiyacını körüklemiş, ulaşımı kolay yeşil rekreasyon alanlara yönelik rağbet artmıştır (Gül ve Yılmaz, 2019). Ayrıca monotonlaşan şehir yaşamı içinde kaybedilen yaşam enerjisinin yeniden elde edilme ihtiyacı da gün geçtikçe artmıştır. Günlük yaşamın beraberinde getirdiği, cinsiyet yaş medeni durum, ekonomik ya da kültürel nitelikler fark etmeksizin herkesin olumsuz etkilendiği sorunlar beraberinde yenilenme arzusunu da ön plana çıkarmıştır (Ayhan, 2019). Bu anlamda ortaya çıkan yeni tarz ihtiyaçların karşılanmasına cevap verecek en etkili unsurun da rekreasyonel unsurların olduğuna işaret edilmektedir.

Rekreasyon, boş zamanların etkin ve verimli biçimde değerlendirmesi sonucu, dinlenmek, eğlenmek, fiziksel aktivitelerde bulunmak ve kişisel tatmin sağlamak amacıyla bazı faaliyetlerde bulunma sürecini ifade eden çok yönlü ve önemli bir kavramdır. Rekreasyon aktiviteleri, aktif, pasif, açık veya kapalı alanda, grup şeklinde ya da bireysel olarak yaş fark etmeksizin herkesin yapabileceği, planlı veya plansız gerçekleştirilmesi mümkün olan faaliyetlerin tümü olarak nitelendirilebilir. Bu yönüyle bireylerin streslerini azaltan, fiziksel ve zihinsel sağlıklarını destekleyen rekreasyon kavramı (Altuntaş, 2023) bireylerin yaşam kalitelerini arttırmakta ve motivasyonlarını yükseltebilmektedir (Örs, 2023). Rekreasyon, doğa yürüyüşleri, bisiklet sürme, spor aktiviteleri, sanat etkinlikleri, seyahat, okuma ve daha pek çok farklı etkinliği içerebilmektedir. Bu aktiviteler, bireylerin ruh halini yükseltebilmekte, yaratıcılıklarını teşvik etmekte ve fiziksel sağlıklarını destekleyebilmektedir. Ayrıca, rekreasyon toplumsal etkileşimleri teşvik edebilmektedir. İnsanlar, bu tür aktiviteleri paylaşarak arkadaşlık ilişkilerini güçlendirebilir ve yeni insanlarla tanışma fırsatı bulabilmektedir. Toplumsal etkileşimler, bireylerin sosyal becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmakta ve toplumları daha bağlı ve dayanışmacı hale getirmiştir (Can, 2015).

1.4. Rekreasyon Çeşitleri

Rekreasyonel faaliyetler bireysel farklılıklara tabidir. Nitekim ihtiyaçların bireyden bireye farklı olması ihtiyaçların da bu yönde değişkenlik gösterebileceği düşünülmektedir. Ayrıca ülkelerin sahip oldukları özel niteliklerde bu anlamda ayırt edici sınıflandırmaların ortaya çıkmasında bir etken olarak görülmektedir. Öte yandan literatürde çeşitli farklılıklara rağmen bir takım sınıflandırmaların yapıldığı da dikkat çekmektedir. Ordu (2023) tarafından ele alınan sınıflandırmada rekreasyon faaliyetleri;

- Faaliyetlere Katılım Şekillerine Göre Rekreasyon
- Faaliyetlere Katılım Amaçlarına Göre Rekreasyon
- Faaliyetlerin Yapıldığı Mekâna Göre Rekreasyon
- Faaliyetlere Katılımcı Sayısına Göre Rekreasyon
- Yerel Sınıflamaya Göre Rekreasyon
- Özel İşlevlerine Göre Rekreasyon

Bir başka araştırmada da rekreasyon çeşitleri farklı şekilde değerlendirilmiştir. Bunlar (Şahin, 2023);

- Mekânsal Açıdan Rekreasyon Türleri,
- Etkinliklere Katılma Şekline Göre Rekreasyon,

- Katılımcıların Sayısına Göre Rekreasyon,
- Amaçları Açısından Rekreasyon Çeşitleri,
- Fonksiyonel Yönden Rekreasyon.

Genel anlamda bu sınıflandırmaların benzer özellikler barındırdığı ve literatürde elde edilecek benzer sonuçların da yine bu yönde şekillendiği düşünülmektedir. Bu nedenle rekreasyon çeşitleri bireylerin istekleri doğrultusunda değiştiğinden yalnızca genel hatlarının sınıflandırılmasının mümkün olacağı söylenebilir. Bu bağlamda fiziksel aktivite içeren veya tamamen dinlenme amaçlı olabilirken sanat/kültürel de olabilmektedir. Ayrıca Aktivitenin yapıldığı alanda bu sınıflandırmada kullanılabilir.

1.5. Yerel Yönetimler ve Rekreasyon İlişkisi

Rekreasyon, bireylerin boş zamanlarını değerlendirmelerine, fiziksel ve zihinsel sağlıklarını korumalarına, toplumsal etkileşimlerini artırmalarına ve genel yaşam kalitelerini yükseltmelerine yardımcı olan etkinliklerin genel adıdır. Bu, spor aktivitelerinden sanatsal etkinliklere, doğa yürüyüşlerinden festivallere kadar birçok farklı aktiviteyi içerebilmektedir. Yerel yönetimler ise, belirli bir bölgenin veya şehrin yerel işlerini düzenlemek, kamu hizmetlerini sunmak ve yerel toplumun ihtiyaçlarını karşılamakla görevli olan yönetim birimleridir denebilir. Yerel yönetimler, sorumlu oldukları bölgedeki yaşayanların yaşam kalitesini artırmak ve toplumsal refahlarını yükseltmek amacıyla rekreasyon hizmetleri sunma sorumluluğunu taşırlar. Bu konuda bağlı buldukları kanunlar incelendiğinde örneğin İl Özel İdareleri 5302 sayılı Kanununun 6. maddesindeki a maddesi, kültür/sanat, turizm ve sosyal hizmet anlamında yerele destek vermektedir. Yine aynı maddenin b fıkrasında ağaçlandırma, park ve bahçe tesislerine yönelik hizmet sundukları bunun yanı sıra c fıkrasında da bisiklet yollarına ilişkin hizmet ürettikleri açıkça ifade edilmektedir. Belediyelere yönelik 5393 sayılı kanunun 14. maddesinde halkın sosyal açıdan da desteklendiği dolayısıyla rekreasyonel faaliyet alanlarına ulaşabilmeleri açısından gerekli hizmetlerin sunulduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu da bireylerin yerel yönetimlerce oluşturulan hizmet alanlarında rekreasyonel faaliyetlere katılabilme olanaklarına sahip olduklarını göstermektedir denebilir. Nitekim insanların ihtiyaç duydukları bu tür alanların toplum sağlığı açısından oldukça önemli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda birçok yerel yönetim organının vatandaşlara spor ve boş zaman değerlendirme alanları sunduğu, kurmuş oldukları tesislerde çocuk, genç, kadın ve yaşlı olmak üzere her yaştaki bireye kendilerini geliştirebilecekleri fiziksel ve sosyal olanaklar sağladığı söylenebilir. Özellikle de bu yönde profesyonel destek alarak vermiş oldukları hizmetleri

geliştiren ve çeşitlendiren yerel yönetimler spor uzmanlarının yönlendirmesi ile nicelik ve nitelik açısından hizmet alanlarını genişletebilmektedirler (Yaman, 2010). Dolayısıyla yerel yönetimlerin rekreasyonla yakın bir ilişkisinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Avrupa Kentli Hakları bildirgesinde vurgulanan beden ve ruh sağlığının korunması, yaş, beceri ve ekonomik durum fark etmeksizin herkesin spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması gibi durumlar yerel yönetimlerin rekreasyon kavramıyla önemli derecede ilişkili olduğunu göstermektedir (Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi). Ayrıca Anayasa'nın "*Madde 59 - Devlet, her yaşta Türkiye vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder.*" şeklindeki hükmü, merkezi yönetimin alt hizmet birimlerini toplum sağlığının geliştirmesi açısından yönlendirmesi gerekliliğini göstermektedir. Dolayısıyla 59. madde gereği, tüm vatandaşlar spor yapma hakkına sahiptir. Bu hak, sadece profesyonel sporcular için değil, aynı zamanda bireylerin boş zamanlarını sporla değerlendirmesi için de geçerlidir. Bu nedenle, yerel yönetimlerin sporu teşvik eden kurumlar olarak büyük sorumlulukları bulunmaktadır. Kamu yararı için planların yürütülmesi, yerel yönetimlerin temel görevlerinden biridir. Bu bağlamda ele alınabilecek faaliyetler şu şekilde olabilmektedir (Mersinli, 2009);

- Spor ve Yarışmalar
- Doğa Aktiviteleri
- Kişisel Gelişim Aktiviteleri
- Güzel Sanatlar Etkinlikleri
- Fiziksel Uygunluk (Fitness) Aktiviteleri
- Seyahat ve Turizm
- Gönüllü Hizmet Programları

Bu aktivite çeşitliliğinin artırılması ve yaygınlaştırılması yerel yönetimler açısından toplum sağlığının geliştirilmesi anlamında önemli görülmektedir. Bunların başında rekreasyon alanlarının planlanması, inşası ve bakımının geldiği de unutulmaması gereken bir durumdur. Ayrıca parklar, spor tesisleri, oyun alanları, yürüyüş yolları ve diğer rekreasyon alanlarının oluşturulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması da yerel yönetimlerin önde gelen görevleri arasında sayılabilir. Bu alanlar, insanların doğa ile etkileşim kurmalarına, spor yapmalarına ve açık hava etkinliklerine katılmalarına olanak tanıyabilmektedir. Ulusal sorumluluk anlamında devletlerin en önemli görevleri arasında, halkın genel refah ve sağlığını korumak yer almaktadır. Bu bağlamda devletlerin ve bu doğrultuda yerel yönetimlerin

sorumluluk alanlarında yaşayan bireylerin çeşitli ihtiyaç ve taleplerine cevap vermek zorunludur denebilir. Böylece yerel yönetimlerin kontrolünde olan rekreasyon, park ve serbest zaman hizmetlerinin temel amacı toplumdaki tüm bireylerin çalışma yaşamlarının yanı sıra serbest zamanlarındaki aktivite süreçlerinde de yaşam kalitelerini geliştirmenin önemli yer tuttuğunu unutmamak gerekir (Mobley, 2006). Bu kapsamda yerel yönetimlerin spor faaliyetleri, çeşitli oyunlar, beceri geliştirici ve bilgiye dayanan çeşitli oyun ve aktivite seçenekleri ile bu etkinlikleri en verimli şekilde uygulayabilecekleri rekreasyon alanlarını vatandaşların hizmetine sundukları düşünülmektedir (Koçyiğit ve Yıldız, 2014). Dolayısıyla yerel yönetimlerin rekreasyonel bağlamda önemli işler ortaya koyduğu ve vatandaşların refahı için çalıştığı söylenebilir.

2. SONUÇ

Yerel yönetimler, spor kompleksleri, parklar, yeşil alanlar, spor okulları ve kültürel merkezler gibi rekreasyon tesislerinin planlanması, inşası ve işletilmesi konularında önemli bir rol oynamaktadır. Bu tesisler, toplumun fiziksel aktivite yapmasına, kültürel etkinliklere katılmasına ve boş zamanlarını verimli bir şekilde değerlendirmesine olanak tanımaktadır. Ayrıca, yerel yönetimlerin, rekreasyon etkinliklerini organize ederek katılımı teşvik etmekte önemli bir niteliğe sahip oldukları da söylenebilir. Sözü edilen aktiviteler, spor turnuvaları, sanat sergileri, konserler ve festivaller gibi unsurları içerebilmektedir. Yerel yönetimler, bu etkinlikleri düzenleyerek toplumun bir araya gelmesini, sosyal etkileşimi artırmasını ve kültürel çeşitliliği kutlamasını teşvik edebilmektedir. Özellikle dezavantajlı gruplar için rekreasyon olanakları sunarak toplumsal eşitsizliği azaltabilmede önemli bir misyonlarının olduğunu söylemek mümkündür. Engellilere uygun tesisler, düşük gelirli ailelere destek programları ve gençler için boş zaman etkinlikleri gibi önlemler bu çabaların bir parçası olarak görülebilir. Tüm bu çıkarımlardan hareketle yerel yönetimler ve rekreasyon arasındaki ilişkinin oldukça sıkı ve değişkenlik gösterebildiği söylenebilir. Nitekim toplumsal refahı artırmak, insanların fiziksel ve zihinsel sağlıklarını desteklemek ve toplumsal bağlarını güçlendirmek açısından yerel yönetimlerin çok önemli görevlerinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

- Altuntaş, S. (2023). *Halk eğitim kursiyerlerinin rekreasyon farkındalık, serbest zaman, doyum ve mental iyi oluş düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Kocaeli.
- Aslan, A. & Halli, E. (2022). Çocuklarda rekreatif aktivite (Ed.: Faruk GÜVEN). Rekreasyon ve Spor. Efe Akademi Yayınları.
- Ayhan, Ç. K. (2019). Ayazmapınarı Tabiat Parkı'nın (Bayramiç, Çanakkale) rekreasyonel potansiyelinin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 219-228.
- Belediye Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf> Erişim Tarihi: 01.09.2023
- Can, E. (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 1-17.
- Çetin, S. (2009). Yerel yönetim birimi olarak Türkiye'de il özel idareleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (25), 249-258.
- Çiçek, Y. (2014). Geçmişten günümüze Türkiye'de yerel yönetimler. *Kabramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 53-64
- Çolak, H. (2012). Türk toplumunda demokrasi ve yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi bağlamında 1580 sayılı belediye kanunu yasama müzakereleri. *Atatürk Yolu Dergisi*, 13(49), 33-55.
- Elma, F. (2007). Türkiye'nin belediyeçilik deneyimi ve Azerbaycan belediyeçiliği. *Journal of Qafqaz University*, (20), 168-178.
- Gül, S. & Yılmaz, A. (2019). Samsun şehri kıyı şeridinin rekreasyon potansiyelinin Gülez'in açık hava rekreasyon potansiyelinin değerlendirilmesi yöntemi ile belirlenmesi. *Coğrafî Bilimler Dergisi*, 17(2), 318-344.
- İl Özel İdaresi Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5302.pdf> Erişim Tarihi: 01.09.2023
- İnaç, H. & Ünal, F. (2007). Avrupa yerel yönetimler özerklik şartı ve Türkiye'de belediyeler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (17), 1-24.
- Kızan, K. (2019). Yerel yönetimlerde özerklik ve demokrasi ilişkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muğla.
- Koçak, S. Y., & Ekşi, A. (2010). Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye'de Yerel Yönetimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2010(21), 295-307.
- Koçyiğit, M., & Yıldız, M. (2014). Yerel yönetimlerde rekreasyon uygulamaları: Konya Örneği. *International Journal of Science Culture and Sport*, 2(Özel Sayı 2), 211-223.

- Köy Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442-20130712.pdf> Erişim Tarihi: 01.09.2023
- Mecek, M., & Atmaca, Y. (2020). Yerel yönetimlerin idari yapısına ilişkin mevzuat analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (76), 2068-2087.
- Mecek, M., & Atmaca, Y. (2020). Yerel yönetimlerin idari yapısına ilişkin mevzuat analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(76), 2068-2087.
- Mersinli, D. (2009). *Yerel yönetimlerde spora yönelik rekreasyon hizmetleri ve büyükşehir belediyelerinin rekreasyonel faaliyetlere olan yaklaşımlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Spor Yöneticiliği Ana Bilim Dalı, Antalya.
- Ordu, B. (2023). Rekreasyon bölümünde öğrenim gören öğrencilerin rekreasyonel liderlik davranışlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, Aydın.
- Öner, E. (2008). İstanbul Şehremaneti (Belediyesi)'nin kuruluşu ve 1917 yılı bütçesi. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- Örs, H. (2023). Yerel yönetimlerde rekreasyon hizmetleri ve kent halkının rekreasyonel faaliyetlere olan yaklaşımlarının incelenmesi: Mersin büyükşehir belediyesi örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rekreasyon Yönetimi Anabilim Dalı, Konya.
- Şahin, A. (2023). Sınıf Öğretmenlerinin Rekreasyon Faaliyetlerine İlişkin Görüşlerinin ve Rekreasyon Aktivitelerine Katılım Sıklıklarının Değerlendirilmesi (Diyarbakır İl Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Elâzığ.
- Ulusoy, A. & Tekdere, M. (2019). Türkiye'deki Belediyelerin Mali Sorunları ve Muhtemel Etkiler. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 167-182.
- Ulusoy, A., & Akdemir, T. (2009). Yerel yönetimler ve mali özerklik: Türkiye ve OECD ülkelerinin karşılaştırmalı analizi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(21), 259-287.
- Uyar, H. (2004). Türkiye'de ve dünyada yerel yönetimler: Kısa bir tarihçe yıl. *Aydınlanma 1923*, (51), 31-38.
- Ünal, E. (2011). Tanzimattan cumhuriyete Türkiye'de yerel yönetimlerin yasal ve yapısal dönüşümü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 241-248.
- Yaman, N. (2010). Belediyelerde görevli spor uzmanlarının mesleki doyum düzeylerinin araştırılması (Ankara ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Sakarya.

Yeldoğan, R. (2023). Rekreasyon Bölüm Başkanlarının Bologna Süreci Kapsamında Lisansüstü Rekreasyon Öğretimine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karamanođlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Karaman.

Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi <http://www.migm.gov.tr/kurumlar/migm.gov.tr/AVRUPA-KONSEYI/KentSart-1.pdf> Erişim Tarihi: 20.09.2023

Mobley, T. A. (2006). Yerel yönetimlerin halkın rekreasyon ve park ihtiyaç ve hizmetlerini karşılamadaki rolü. https://www.skb.gov.tr/wp-content/uploads/2012/09/prof_dr_tony_a_mobley.pdf Erişim Tarihi: 20.01.2023

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatme-tin/1.5.2709.pdf> Erişim Tarihi: 20.01.2023